

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 23 stycznia 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Dziergawka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Marek Motuk

SSN Stanisław Stankiewicz

w sprawie **R. Ł.**,
skazanego z art. 286 § 3 k.k. i inne,
po rozpoznaniu w Izbie Karnej w trybie art. 535 § 5 k.p.k.,
na posiedzeniu w dniu 23 stycznia 2025 r.,
kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego na korzyść
od wyroku Sądu Rejonowego w Bielsku-Białej
z dnia 24 października 2023 r., sygn. akt IX K 107/23

- 1. uchyla pkt I zaskarżonego wyroku i w tym zakresie na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. umarza postępowanie;**
- 2. kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego obciąża Skarb Państwa.**

Marek Motuk

Anna Dziergawka

Stanisław Stankiewicz

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w Bielsku-Białej wyrokiem z dnia 24 października 2023 r., w sprawie o sygn. akt IX K 107/23, w punkcie I oskarżonego R. Ł. uznał za winnego popełniania zarzucanego mu czynu zabronionego opisanego w punkcie 1, polegającego na tym, że w dniu 17 grudnia 2002 r. w B. na stacji paliw „R.” działając z góry powziętym zamiarem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez wprowadzenie w błąd co do zamiaru zapłaty za pobrany towar w postaci oleju napędowego doprowadził S.C. „R.” do niekorzystnego rozporządzenia mieniem własnym na kwotę 53 zł, przyjmując, iż stanowi on wypadek mniejszej wagi, co wyczerpuje ustawowe znamiona występkę z art. 286 § 1 w zw. z § 3 k.k. i za to na mocy art. 286 § 3 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 2 pkt 2 k.k. oraz art. 35 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 4 (czterech) miesięcy ograniczenia wolności w postaci obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 (trzydziestu) godzin w stosunku miesięcznym. W punkcie II wyroku sąd oskarżonego R. Ł. uznał za winnego popełniania zarzucanego mu czynu zabronionego opisanego w punkcie 2, polegającego na tym, że w dniu 31 lipca 2003 r. w B., działając z góry powziętym zamiarem w celu osiągnięcia korzyści majątkowej poprzez wprowadzenie w błąd co do zamiaru zapłaty za pobrany towar w postaci olei samochodowych i płynu do spryskiwaczy doprowadził B. H. - właściciela podmiotu gospodarczego „H.” do niekorzystnego rozporządzenia mieniem własnym na kwotę 1986,22 zł, który wyczerpuje ustawowe znamiona występkę z art. 286 § 1 k.k. i za to na mocy powołanego przepisu w zw. z art. 34 § 1 i § 2 pkt 2 k.k. oraz art. 35 § 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. wymierzył mu karę 11 (jedenastu) miesięcy ograniczenia wolności w postaci obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 (trzydziestu) godzin w stosunku miesięcznym. W punkcie III wyroku, na mocy art. 85 § 1 k.k. oraz art. 86 § 1 i § 3 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. biorąc za podstawę kary ograniczenia wolności orzeczone w punktach I i II wyroku sąd wymierzył oskarżonemu karę łączną 12 (dwunastu) miesięcy ograniczenia wolności w postaci obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 30 (trzydziestu) godzin w stosunku miesięcznym. Dodatkowo w punkcie IV wyroku, na mocy art. 46

§ 1 k.k. w brzmieniu obowiązującym do dnia 7 czerwca 2010 roku w zw. z art. 4 § 1 k.k. orzeczono środek karny w postaci obowiązku naprawienia wyrządzonych popełnionymi przestępstwami szkód poprzez zapłatę kwoty:

- 53 (pięćdziesiąt trzy) złote na rzecz pokrzywdzonej S.C. „R.” ,
- 1.986,22 (jeden tysiąc dziewięćset osiemdziesiąt sześć i 22/100) złotych na rzecz pokrzywdzonego B. H.

W wyroku orzeczono także o kosztach sądowych.

W sprawie nie wniesiono apelacji i powyższy wyrok uprawomocnił się w dniu 1 listopada 2023 roku (k. 383 akt).

Kasację na korzyść skazanego od wyroku Sądu Rejonowego wniósł Prokurator Generalny, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisu prawa procesowego, a mianowicie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. polegające na wydaniu w dniu 24 października 2023 r. wyroku skazującego i uznaniu oskarżonego w punkcie I części dyspozytywnej orzeczenia za winnego popełnienia w dniu 17 grudnia 2002 r., czynu zabronionego wyczerpującego ustawowe znamiona występku z art.

286 § 3 k.k., podczas gdy karalność przypisanego oskarżonemu czynu ustała w dniu 17 grudnia 2012 r., co stanowi bezwzględną przyczynę uchylenia orzeczenia, przewidzianą w dyspozycji art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

Skarżący wniósł o uchylenie punktu I części dyspozytywnej wyroku i umorzenie postępowania karnego w tym zakresie na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Kasacja jest oczywiście zasadna, dlatego podlegała rozpoznaniu i uwzględnieniu na posiedzeniu bez udziału stron, zgodnie z treścią art. 535 § 5 k.p.k.

Należy w pełni podzielić zarzut zawarty w kasacji Prokuratora Generalnego o rażącym naruszeniu przez Sąd Rejonowy przepisu prawa procesowego, tj. art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Zasadnie wskazał Prokurator Generalny we wniesionej kasacji, że w przedmiotowej sprawie w zakresie występku z art. 286 § 3 k.k. (pkt I wyroku) nastąpiło przedawnienie karalności tego czynu, bowiem od daty jego popełnienia upłynęło 10 lat.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z treścią art. 101 § 1 pkt 4 k.k. (w brzmieniu obowiązującym w dacie popełnienia czynu, tj. w dniu 17 grudnia 2002 r.) karalność czynów zagrożonych karą nie przekraczającą 3 lat ustawała, gdy od czasu jego popełnienia upłynęło 5 lat. Powyższy termin zgodnie z treścią art.

102 k.k. ulegał wydłużeniu o 5 lat, w przypadku wszczęcia postępowania przeciwko osobie w okresie przewidzianym w art. 101 k.k. Czyn przypisany oskarżonemu w wyroku, popełniony w dniu 17 grudnia 2002 r. i zakwalifikowany z art. 286 § 3 k.k., zagrożony jest karą do 2 lat pozbawienia wolności, a jego przedawnienie następuje z upływem 5 lat (art. 101 § 1 pkt 4 k.p.k.). W związku z wydaniem postanowienia o przedstawieniu zarzutów w dniu 11 października 2004 r. (k. 35 akt), nastąpiło przedłużenie przedawnienia karalności czynu o 5 lat, zatem przedawnienie ostatecznie nastąpiło w dniu 17 grudnia 2012 r.

W tym miejscu zauważyć trzeba, iż pomimo szeregu kolejnych nowelizacji treści art. 101 k.k., termin przedawnienia karalności występków zagrożonych karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 3 lat nie uległ zmianie.

Z kolei od momentu popełnienia przez oskarżonego przestępstwa oszustwa do wydania zaskarżonego wyroku, przepis art. 102 k.k. przechodził transformacje, które prawidłowo zobrazował w uzasadnieniu kasacji skarżący. Przepis art. 102 k.k. w brzmieniu obowiązującym od dnia 3 sierpnia 2005 r. przewidywał, że jeżeli w okresie przewidzianym w art. 101 k.k. wszczęto postępowanie przeciwko osobie, karalność przestępstwa określonego w art. 101 § 1 pkt 1-3 k.k. ustawała z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 3 czerwca 2005 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny (Dz. U. z 2005 r. poz. 1109), mocą której z dniem 3 sierpnia 2005 r. zmieniono treść art. 102 k.k., do czynów popełnionych przed wejściem w życie ustawy nowelizującej należało stosować przepisy Kodeksu karnego o przedawnieniu w brzmieniu

nadany tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. Z dniem 1 lipca 2015 r. przepis art. 102 k.k. stanowił natomiast, że jeżeli w okresie, o którym mowa w art. 101 k.k., wszczęto postępowanie przeciwko osobie, karalność popełnionego przez nią przestępstwa przedawniała się z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Należy odnotować, że wprowadzona ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. nowelizacja, nie zawierała żadnego przepisu przejściowego w zakresie, w jakim uległa zmianie treść omawianego przepisu. Brak przepisu przejściowego wynikał natomiast z charakteru dokonanej zmiany. Na skutek bowiem nowelizacji art. 102 k.k., dokonanej mocą art. 1 pkt 60 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r. poz. 396), okres przedłużający przedawnienie karalności czynów zabronionych zagrożonych karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata (art. 101 § 1 pkt 1-3 k.k.), przewidziany w art. 102 k.k., w sytuacji wszczęcia postępowania przeciwko osobie w okresie biegu przedawnienia, uległ skróceniu o 5 lat, podczas gdy do pozostałych czynów nie uległ zmianie.

Istotna zmiana treści art. 102 k.k., modyfikująca dotychczasowe rozwiązania dotyczące obliczania okresów przedawnienia karalności, została dokonana nowelą z 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy - Kodeks karny (Dz. U. z 2016 r. poz. 189), która weszła w życie 2 marca 2016 r. Przepis art. 102 k.k. stanowi odtąd, iż wszczęcie postępowania w okresie, o którym mowa w art. 101 k.k., powoduje, że karalność przestępstw określonych w art. 101 § 1 k.k. ustaje z upływem 10 lat, a w pozostałych wypadkach - z upływem 5 lat od zakończenia tego okresu. Stosownie jednak do dyspozycji art. 2 wskazanej noweli, do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie tej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu nadane ustawą nowelizującą, chyba że termin przedawnienia już upłynął. Oznacza to, że jeśli do dnia zmiany tego przepisu (tj. do dnia 2 marca 2016 r.) nie nastąpiło przedawnienie, kwestię oceny przedawnienia należy oceniać według art. 101 k.k. i art. 102 k.k. - w brzmieniu obowiązującym w dacie orzekania i to niezależnie od tego, czy dla oceny prawnej konkretnego zachowania konieczne jest odwołanie się do reguły kolizyjnej określonej w art. 4 § 1 k.k. (zob. postanowienie SN z dnia 20 października 2020 r., V KK 375/20; wyrok SN z dnia 2 października 2024 r., IV KK 202/24).

W przedmiotowej sprawie karalność przypisanego oskarżonemu w wyroku występku z art. 286 § 3 k.k. upłynęła po 10 latach od momentu popełnienia czynu, czyli w dniu 17 grudnia 2012 roku, a zatem przed dniem 2 marca 2016 r.

Sąd Rejonowy, zmieniając kwalifikację prawną czynu zarzucanego oskarżonemu z art. 286 § 1 k.k. na typ uprzywilejowany z art. 286 § 3 k.k., nie dostrzegł wynikających stąd konsekwencji prawnych, w zakresie przedawnienia, które obligowały ten sąd, zgodnie z dyspozycją art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k., do umorzenia postępowania, co skutkowało uchybieniem stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą, określoną w art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k.

Nie ulega wątpliwości, że z punktu widzenia okresów przedawnienia karalności decydujące znaczenie ma czyn przypisany w wyroku, a nie czyn zarzucany w akcie oskarżenia (zob. wyrok SN z dnia 9 listopada 2011 r., IV KK 338/11; wyrok SN z dnia 7 sierpnia 2018 r., IV KK 456/18).

Jednocześnie zauważyć należy, na co trafnie wskazał Prokurator Generalny we wniesionej kasacji, że uchylenie orzeczenia zawartego w pkt I zaskarżonego wyroku powoduje, że orzeczenia akcesoryjne zostają automatycznie uchylone i tracą moc. Zatem nie ma konieczności wydawania dodatkowego rozstrzygnięcia uchylającego w tym zakresie. Powyższe dotyczy nie tylko orzeczenia o karze łącznej (zawartego w punkcie III wyroku), które traci moc ex lege, ale również rozstrzygnięć dotyczących środka karnego polegającego na obowiązku naprawienia szkody na rzecz s.c. „R.” (orzeczonego w pkt IV wyroku), a także kosztów procesu (zob. wyrok SN z dnia 21 września 2021 r., IV KK 54/21; postanowienie SN z dnia 8 czerwca 2022 r., I KK 214/22).

Powyższe rozważania prowadzą do wniosku, że orzeczenie skazujące oskarżonego w zakresie punktu I zaskarżonego wyroku, obarczone zostało uchybieniem z art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k., stanowiącym bezwzględną przyczynę odwoławczą. Sąd Najwyższy był zatem zobligowany do uchylenia wyroku w zaskarżonej części i umorzenia przedmiotowego postępowania w tym zakresie, stosownie do treści art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.

Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania oparto o treść art. 632 pkt 2 k.p.k. w zw. z art. 637a k.p.k.

Mając powyższe na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku.

[J.J.]

r.g.

Marek Motuk

Anna Dziergawka

Stanisław Stankiewicz